

ארגוני השלום הישראליים והאביב הערבי

יעל פתיר

מרץ 2013

ארגוני השלום הישראליים והאביב הערבי

יעל פתיר*

האביב הערבי לא הצמיח עד כה פרחים חדשים בערוגת ארגוני השלום הישראליים. הארגונים התקשו למצוא דרך לקשור בין ההתפתחויות האזוריות לבין סדר היום אותו הם מקדמים. האווירה הציבורית של חשש וחשדנות היו גורם מעכב. כמי שהולכים בראש המחנה, חובה על ארגוני השלום למצוא דרכים להתחבר להתפתחויות באזור, בין שאלו משרתות את מטרותיהן המיידיות ובין שלא. המאמר מציג סוגים שונים של ארגוני שלום ומציע בהתאם לכך הזדמנויות לגיבוש וחיודוד מסרים, לבחינה מחודשת של תפיסות, ליצירת שותפויות חדשות וליציאת יסודות פעולה חדשים.

התחושה הציבורית בישראל ביחס לאביב הערבי, כפי שעוצבה על ידי הצמרת המדינית והביטחונית, לא הייתה של תקווה אלא של חשש וחשדנות. הקושי לחזות את שהיה ואת שהולך להיות הוביל למה שנראה כבלבול מערכות ובעיקר להחלטה שלא לגבש עמדה או מדיניות. גם את ארגוני השלום הישראליים¹ תפסה ההתפתחות בעולם הערבי בהפתעה. בהתאם, לא נוכחנו בתגובות או יוזמות מטעם הארגונים בחודשים הראשונים להתקוממויות. למעשה, ההבדל המרכזי בין תגובת הארגונים לזו של הממשלה, הייתה מידה פחותה של חשדנות ונכונות לבחון את ההתפתחויות האזוריות באור חיובי.

מד מסוים לטמפרטורה במחנה השלום הישראלי ביחס לאביב הערבי ניתן לקבל ממודעות ארגון גוש שלום שמופיעות מדי יום שישי בעיתון הארץ. בחינת המודעות השבועיות בין ינואר 2011 ועד היום מעלה כי רק שתי מודעות התייחסו לאביב הערבי. האחת, ב-18 בפברואר 2011 שצינה את גבורתו של העם המצרי, והשנייה בפברואר 2012 שקראה לקשור את השלום עם מצרים בשלום עם הפלסטינים. למעשה, האווירה במודעה הראשונה, משקפת תחושה שאחזה בקרב חלק מארגוני השלום – התרגשות מן הרוח הדמוקרטית והגבורה שהראו המפגינים התוניסאים ואחריהם המצרים. היו שקיוו כי זו תוליד אפיקי פעולה ושותפים חדשים, שלא התאפשרו כאשר נדרש אישור מהשלטון להשתתף בפעילות כזו. אחרים קיוו כי הרוח הדמוקרטית תרכך את דעת הקהל הישראלית ותצמיח תחושות סולידריות עם השכנים הערבים. היו גם שקיוו כי רוח המחאה תזלוג לשטחים הפלסטינים ותיתן רוח גבית למאבק הפלסטיני.

מיעוט המודעות מלמד גם על הקושי שהיה לארגוני השלום הישראליים לקשור בין רחשי הלב לאור ההתפתחויות באזור ובין האג'נדה אותה הם מקדמים. קושי שהלך והחמיר עם תוצאות הבחירות בתוניסיה ומצרים, שהעלו עוד יותר את החשדנות בישראל ואתגר את היכולת לצייר את ההתפתחויות במונחים חיוביים של הזדמנות. במידה רבה, דווקא נחשפה הבעייתיות של הסכמי השלום שנחתמים עם הנהגות שיכולות להתחלף בכאלה, שאולי, לא יכבדו את ההסכמים, ובעיקר, שאינן מייצגות את רצון העם.

* יעל פתיר היא המנהלת בישראל של ג'יי סטריט, השדולה היהודית-אמריקנית. לפני כן עבדה במרכז פרס לשלום כמנהלת מחלקת מנהיגות אזרחית וכרכזת ישראלית של פורום ארגוני השלום הפלסטיני ישראלי.

¹ במאמר אני מתייחסת לארגוני השלום ראשית כגופים מאוגדים חוקים ושנית כארגונים המגדירים עצמם ככאלה והפועלים, בעיקר, לקידום שלום בין ישראלים לבין העמים השכנים. ארגונים כגון: שלום עכשיו, גוש שלום, יוזמת ז'נבה, ישראל יוזמת, מרכז פרס לשלום, פורום המשפחות השכולות, ידידי כדור הארץ, רדיו כל השלום, הקרן לשיתוף פעולה כלכלי - ECF, המועצה לשלום ובטחון, בית הספר לשלום בנווה שלום, קול אחד, והסולחה. זאת בניגוד לארגוני זכויות אדם, או תנועת מאבק כמו שייח' ג'ראח, התחברות-תראבוט, המטה להכרה בכפרים הבלתי מוכרים ועוד.

הארגונים הישראלים לא נותרו אדישים למאבק לחופש וצדק של השכנים הערבים, חלקם בירכו, רובם ערכו ישיבות פנימיות לדיונים אסטרטגיים, אירועים ציבוריים ושולחנות עגולים, וכתבו מספר מאמרים. עם זאת, לא נולדה שום יוזמה כמעט ובגדול לא שונו אופני הפעולה. כך עלה משיחות שערכתי עם מובילים מרכזיים בארגוני השלום הישראלים, רובם העידו כי לאחר בחינה, דיון פנימי והערכה של המצב החדש, הגיעו למסקנה כי הוא אינו משפיע על ההנחות הבסיסיות בפעילות הארגון ולכן גם אין צורך לשנות את הפעילות.

יש לכך מספר סיבות. ראשית, ארגוני השלום הישראלים עוסקים בעיקר בסכסוך הישראלי-פלסטיני וזה לא שיחק תפקיד מרכזי בהתקוממות הערביות, שהתרכזו בקריאות פנימיות בכל מדינה להחלפת השלטון. עבור ארגוני שלום רבים אשר מתייחסים לקידום שלום כעניין של חוץ ובטחון (בניגוד, לדוגמה, לשלום פנים ישראלי בין פלגים שונים בחברה) המודל של האביב הערבי אינו רלוונטי. לעומת זאת הוא כן היווה מקור השראה לפעילות מחאה פלסטינית בקריאה לפיוס בין פתח לחמאס, או, כפי שהעידו מובילי "מחאת האוהלים", להפגנות בקיץ שעבר בישראל. שנית, המצב החדש, קרי, חוסר יציבות אזורית, ערעור הבריתות הישנות של ישראל, הופעתם של מנהיגים חדשים שאינם מוכרים, רחשי העמים השכנים הנגלים לאחר שהיו נסתרים מהציבור הישראלי מייצר הרבה נעלמים. בהינתן חוסר ודאות מתקשים ארגוני השלום ליצר טיעונים חיוביים ו/או אמינים כדי לקשור בין ההתפתחויות ובין הסיכויים לשלום. בנוסף, האווירה הציבורית החשדנית והמסגור של ההתפתחויות באזור כמסוכנים לישראל מייצרות אתגר תקשורתי שקשה לארגונים לגבור עליו. יש גם שמודים כי הם פשוט לא יודעים מה יהיה ולכן מתקשים לשרטט קו בין האביב הערבי לשלום של ישראל עם שכניה.

הקשיים הללו, כפי שנוסחו על ידי מובילים במחנה השלום הישראלי, מסבירים מדוע רוב רובם של ארגוני השלום, לאחר דיונים, מצאו שאין סיבה לשנות את אסטרטגיית הפעולה שלהם. נהפוך הוא, ההתפתחות האזורית הערימה קשיים על ארגונים והעדפה הייתה לכן להתעלם ממנה.

הזדמנויות

בבואנו לבחון את ההזדמנויות שמציגה ההתקוממות הערבית לארגוני השלום בישראל יש צורך להכיר בכך שפעילות שלום אינה עשויה מקשה אחת ולכן אינה זירת פעילות יחידה. יש להפריד בין שתי תפיסות מרכזיות ביחס לשלום. האחת, לקוחה מעולם התוכן הדיפלומטי ומיחסים בינלאומיים ומשמעותה העדר מלחמה ולכן מתייחסת ליחסים בין מדינות (או תנועות עממיות). השנייה, רחבה יותר ומתארת מצב של בטחון אנושי, צדק, רווחה ושגשוג.²

ארגוני שלום ישראלים מקדמים את השלום הצר והרחב כפי שאלו מוגדרים לעיל באמצעים שונים. בחנתי ארגונים העוסקים באסטרטגיות, שמטרתן סיום הסכסוך בין ישראל לשכנותיה באמצעות הסכמי שלום ושיתופי פעולה בין מדינות (ברמה הדיפלומטית, הכלכלית, החינוכית ועוד)³ ואסטרטגיות שמטרתן כינון יחסי שלום וכבוד בין אנשים (בתוך ומחוץ לישראל).⁴

לאור המטרות והאסטרטגיות הנגזרות הללו ולמול השלכות האביב הערבי אני מציעה לבחון את ההזדמנויות הבאות הקיימות עבור ארגוני השלום הישראליים.

² תיאר זאת ברוך שפינוזה יפה במשפטו המפורסם: "Peace is not the absence of war, it is a virtue, a state of mind, a disposition for benevolence, confidence, justice".

³ יכולות לשאת אופני פעולה כגון ערוץ אחורי (track 2), מחקרים והפצת ידע, פעילות פוליטית חוץ פרלמנטרית, שתדלנות ופעילות משפטית.

⁴ ישתמשו בפרקטיקות חינוכיות, בפעילות דיאלוג, שיתופי פעולה אזרחיים (בעסקים, כלכלה, אקדמיה, בריאות, אקטיביזם ועוד) ופעולות פרטניות במטרה לבנות אמון, לעודד הומניזציה, פיוס, גישור על קונפליקטים, מיגור אלימות, שיפור דפוסי תקשורת ועוד.

בכל שינוי יש הזדמנות. דומה שאין חולק על כך שהמזרח התיכון (וגם העולם כולו) עובר תהפוכות חסרות תקדים אשר משנות את פניו (המשבר הכלכלי, שחיקת מדינת הלאום, התנועה לאנטי-גלובליזציה, התנועה הסביבתית ועוד) – מה שהיה הוא לא מה שיהיה. מנגד, תהליך השלום הישראלי-פלסטיני עומד מלכת. מתקיים שיווי משקל שמאפשר לצדדים לשהות בפרק חדש של ניהול סכסוך במקום להתקדם אל עבר פתרון. אף כי נדמה שהסטטוס קוו נשמר, בפועל המציאות בשטח ובתודעה משתנה ללא הרף. בראש ובראשונה צריכים ארגוני השלום לראות בשינוי האזורי הזדמנות לבחון מחדש את התפיסות המניעות אותם. המהפכה הטכנולוגית וההשתחררות מכבלי השלטון מאפשרים נגישות בלתי אמצעית לרבים ומגוונים. יעידו על כך קמפיינים ברשת הפייסבוק כמו *We love you Iran*⁵ שהצליחו בזמן שיא לחבר מאות אלפי אנשים ממדינות אויבות תחת פלטפורמה משותפת. יש כאן הזדמנות אמיתית להקשבה פתוחה ופעילה לאנשים וקבוצות שונות בתוך העמים השכנים שיכולה להצמיח תפיסות חדשות ושיטות פעולה חדשות.

שיח אלטרנטיבי ושותפויות חדשות. מי שיקשיב לרחשי תושבי האזור יגלה כי שיח של זכויות (זכויות רווחה, נשים, תעסוקה ועוד) תופס את מקום השיח המדיני. זהו שיח חוצה גבולות המתבסס על תפיסות משותפות של צדק, שוויון וחופש והוא יכול לשמש קרקע לעיצוב המאבק לשלום במונחים שיהיו נגישים לקהלים גדולים. שיח חדש, יוכל לשבור שותפויות ישנות שהיה בהן כדי למדר או לנשל קבוצות באוכלוסייה ובמקומן להעמיד שותפויות על בסיס זהויות והזדהויות חדשות. שיח כזה מאפשר גם יצירת קואליציות סביב נושאים שאינם מדיניים, אך הם קשורים בשלום כמו מאבק בשחיתות, אבטחת תעסוקה, מאבק ברעב ועוד.

חשיבה ומודלים אזוריים. האביב הערבי הבהיר כי מה שמתלקח בתוניסיה יכול לעבור מהר מאוד לשאר חלקי המזרח התיכון. גל האביב הערבי העיד לא רק על דמיון היסטורי ותרבותי, או על תודעה או זהות משותפת של אנשי האזור, אלא גם על ההקשר האזורי של מצבם הפוליטי (שלעיתים נסתר מהישראלים). בתוך זאת, בלט הנתק של ישראל מהאזור ולמעשה חוסר יכולתה להשפיע על התפתחויות או לנצל הזדמנויות לאורן. נתק זה נובע בראש ובראשונה מהסכסוך עם הפלסטינים. אין ספק לכן כי ישראל לא תוכל להשתלב באזור ללא סיום הסכסוך, אבל גם, שסיום הסכסוך תלוי במדינות אחרות באזור (באופן בולט בפתרון סוגיית הפליטים). לאור האמור, יש צורך ברור לחשוב על הפתרון לסכסוך במונחים אזוריים וכך גם על השתלבות ישראל. כפי שלא ניתן להפריד את מה שקורה לחמאס מעליית האחים המוסלמים במצרים, או מהיחלשות בשאר אל-אסד בסוריה, כך לא ניתן להפריד את הסכסוך הישראלי-פלסטיני מהתפתחויות באזור. היום קיים בסיס משותף אזורי יחיד, שניזום על ידי מדינות ערב, והוא יוזמת השלום הערבית. היוזמה מספקת הזדמנות לעבור מגישה בילטרלית לקידום שלום בין ישראל לשכנותיה לגישה מולטילטרלית. בסופו של דבר, פתרון לסכסוך חייב לקחת בחשבון, לתת מענה ובעיקר לערב כמה שיותר שחקנים במזרח התיכון.

חשיבות שיתופי פעולה ודיאלוג ברמת החברה האזרחית. ההתרחשויות בעולם הערבי הולידו פתיחות בקרב החברה האזרחית וחופש פעולה שלא היו קודם לכן. השינוי הוא תוצאה של מהפך פוליטי ותודעתי שמלווה בשחרור מפחד, שהיה מנת חלקו של מי שחי תחת שלטון שאין בו חופש פרט רב, ערעור על מוסכמות כתוצאה, לדוגמה, מנגישות לעיתונות חופשית, התפכחות ממה שהשלטון אומר לי (כי המסרים של השלטון לא עמדו במבחן המציאות) וסקרנות להכיר ולהיחשף. השינוי ניכר מאד ברשתות החברתיות. יכולתם של האזרחים לבצע בחלק מהמדינות מהפכה של ממש ובחלק אחר להביא לרפורמות משמעותיות מחזק את כוחה ותפקידה של החברה האזרחית ואת האמונה ביכולתה להשפיע ולשנות.

⁵ www.indiegogo.com/israeliran

דור חדש. אחד השינויים המרגשים שהביאו עמן ההתפתחויות בעולם הערבי הן התעוררות הרחוב הערבי ובעיקר המקום שתפסו בו הצעירים. בעולם הערבי יש מאה מיליון צעירים בגילאים 15 עד 29 השונים מהוריהם כי הם יותר חשופים לעולם, ל"שיח הזכויות" ויש להם מודעות תרבותית ופוליטית מפותחת. השינוי הזה אינו פוסח על אף אחד כולל, כמובן, דתיים או שמרנים. צריך לבחון כיצד להשתלב במהפך הדורי הזה, או, לפנות מקום לשחקנים חדשים שיכולים לעשות כן.

חיזוק מתונים, או ליברליים. בתוך התרחשויות האביב הערבי בלטו קולות שלא היינו חשופים להם עד כה. בין האליטות שבשלטון לכוחות האסלאמיים עלה כוח חדש שלישי, ליברלי. אמנם הכוח הזה לא תפס את השלטון אולם הוא קיים, מתארגן ויכול לצבור תאוצה. יש כאן הזדמנות לאיתור ויצירת קשרים עם כוחות חדשים.

המלצות לארגוני השלום מול דעת הקהל הישראלית

במידה רבה מאז הפכה התמיכה הציבורית בישראל בפתרון שתי מדינות לשני עמים לעמדת רוב, איבד מחנה השלום הישראלי את האטרקטיביות שלו ואת היכולת לגייס המונים לאג'נדה הזו. למן האינתיפאדה השנייה והשתרשות התפיסה שאין פרטנר בצד השני ועם התגברות חוסר האמון בין הצדדים הדבר רק החמיר. באווירה הנוכחית מתקשים ארגוני השלום לייצר אג'נדה מגייסת, ודאי של תקווה. מהבחינה הזו האביב הערבי מספק לארגוני השלום מספר הזדמנויות לעורר שיח ציבורי חדש. הארגונים יכולים לבחון כיצד לשלב ולקדם את המסרים הבאים במסגרת פעילותם:

1. הבלטת הסיכונים הכרוכים בסטטוס קוו במציאות משתנה ומול שינויים אזוריים ולאורם עידוד ישראל להיות יוזמת בעצוב עתידה באזור, במקום להיות מובלת על ידי תהליכים אזוריים שאין לה שליטה עליהם. דווקא ההבנה כי מעמדה של ישראל באזור אינו מאפשר לה להתערב ולקחת חלק בהתרחשויות סביבה, יכול לעודד את המדינה ליזום מהלכים בהכרח מול הפלסטינים שיוכלו לסייע בחיזוקה ומיצובה באופן חיובי יותר באזור.
2. תהליך הדמוקרטיזציה מוביל לכך שהסכמי השלום צריכים לעמוד עתה במבחן הציבור. העמים השכנים הערבים מודאגים ומחויבים לסוגיה הפלסטינית. הציבור הישראלי צריך להבין כי הוא יכול לזכות עתה בשלום יציב יותר וחס יותר עם כל העמים באזור, אבל התשלום על כך צריך להיות באופן חד משמעי סיום הכיבוש והקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל.
3. ניתן לטעון כי היות והמשטרים הערביים יהיו ייצוגיים יותר וצריכים להתחשב יותר בקול העם ומכיוון שהם עדיין לא איתנים באחיזתם, הם יתקשו לצאת למתקפות או מלחמות מחוץ. יש כאן הזדמנות לישראל להכות בברזל כל עוד הוא חם ולעצב מציאות שתתאים לאינטרסים שלה בצורה מרבית.
4. השקט הביטחוני וההפרדה בין ישראלים לפלסטינים מקשה לשכנע את הציבור הישראלי בתמורה שתצמח לו מהסדר שלום ישראלי-פלסטיני שנתפס בעיקר כוויתור והתפשרות. השילוב בין התנאים החדשים שנוצרו בשל האביב הערבי ויוזמת השלום הערבית מגדילה את מעגל ההתייחסות לסוגיה הישראלית-פלסטינית. יוזמת השלום הערבית מאפשרת את הגדלת העוגה במובן הזה שלישראל יש יותר מה להרוויח או להפסיד. ההצעה נותנת לישראל בתמורה לסיום הסכסוך עם הפלסטינים מעמד חדש באזור ונורמליזציה עם המדינות באזור שפותחת בפניה הזדמנויות רבות ברמת הפיתוח, הכלכלה העסקים.

המלצות לארגוני השלום מול השכנים להעמקת דיאלוג ושיתוף פעולה

לאור ניתוח ההזדמנויות מועלות להלן מספר הצעות לפעילויות חדשות או לעבודה עם קהלים חדשים:

1. הרחבת המטרות והדגלים אותם נושאים הארגונים ברמת האזורית. בעשותם כן, הם צריכים לחשוב על פתרונות חדשים וליישם דרכים בהן ישראל יכולה לסייע בצורה חיובית בהתפתחויות האזוריות וכך גם לחזק את הלגיטימיות שלה באזור. ארגוני השלום יכולים להרחיב את פעילותם מעבר למאבק למדינה פלסטינית, או, נגד משטר הכיבוש ולתמוך במאבקים לשחרור ולצדק ברמה האזורית. אומנם זו לא יכולה להיות מעורבות ישירה היות ותרומה ישראלית במצב הדברים היום יכולה רק להזיק למאבקים ולהפכם ללא לגיטימיים, אולם ניתן לחשוב על פתרונות יצירתיים. דוגמה לכך נתן ד"ר אלון ליאל,⁶ ראש "התנועה לשלום ישראל-סוריה", שהציע במאמר במרץ 2012 כי ישראל תגיש סיוע הומניטרי לסורים שירצו להימלט לישראל. בגישתו הבלטי ליאל גם את היכולת לתת מענה קונקרטי למצוקת שכנינו וגם להפגין רצון טוב. פעילות כזו יכולה גם לסייע ללגיטימיות של ארגוני השלום בישראל, לא עוד תפיסה כמי שרק טובת הפלסטינים עומדת לנגד עיניהם, אלא כאלה שטובת האדם בכלל וטובת מדינת ישראל היא נר לרגליהם.

2. איתור הזדמנויות לחיבורים עם כוחות ליברליים או כוחות תומכי שינוי באזור שיטופחו באופן דיסקרטי, קרוב לוודאי מחוץ למזרח התיכון (כפי שנעשה בעבר עם הפלסטינים). שותפויות כאלה יכולות לצמוח על בסיס אינטרסים משותפים עסקיים או אקדמיים עם אנשי תרבות, עסקים, דיפלומטים לשעבר ועוד. בכל מקרה יש לאתר את מי שמוכנים לדבר, להתחיל עימם דיאלוג פתוח ולהשאירו לא מוגדר כדי שיוכל להצמיח תוצאות אורגניות. צריך לראות בכך הזדמנות לסייע לאותם כוחות ולחזק אותם בהתאם לרצונם ובאופן שאינו כופה.

3. על רקע השינויים הגלובליים והאזוריים יש מקום לצמיחתן של קבוצות חדשות שיציעו בסיס לשותפות חוצת מגזרים וגבולות המתבססת על מאבק משותף. דוגמה לכך היא קבוצת ישראלים בנות ובני יוצאי ארצות ערב והאסלאם אשר קושרים בין מאבק לזהות מזרחית וערבית בישראל ובין מאבק כנגד משטרים משעבדים ומנצלים במזרח התיכון. הרקע לצמיחתה הוא הדומיננטיות האשכנזית במחנה השלום הישראלי ובצדה האשמות כי קידום השלום אינו אותנטי, כי הוא מונע מאינטרסים כלכליים, או, כי הוא פשרני מדי כי אינו מחובר למקום בהקשרים תרבותיים, דתיים והיסטוריים. אכן האליטה האשכנזית מוגבלת ביכולתה להתחבר ממקום שווה לחלקים בחברה הישראלית ולערבים במדינות השכנות. קבוצות חדשות יכולות לכן לשבור תיחומים ישנים כאלה. כך הקבוצה *רוח ג'דידה / רוח חדשה 2011* אשר פרסמה באפריל 2011 מכתב שיועד ל"בנות ובני דורנו במזרח התיכון ובצפון אפריקה" והציעה לדור חדש ברחבי העולם הערבי, המוסלמי והיהודי להיות מגשרים על חומות האיבה על בסיס זהות חדשה. במכתב נכתב, בין היתר: "אנו מאמינים כי המאבק שלנו כמזרחים בישראל על זכויותינו הכלכליות, החברתיות והתרבותיות, נשען על ההבנה ששינוי פוליטי אינו יכול להישען על מעצמות המערב אשר ניצלו את אזורנו ואת אזרחיו לאורך דורות ארוכים. שינוי חייב לנבוע מתוך דיאלוג פנים אזורי, ומתוך חיבור למאבקים השונים המתנהלים כיום בארצות ערב, ובאופן ספציפי גם למאבקים של הפלסטינים אזרחי ישראל, לזכויות פוליטיות וכלכליות שוות בתוך מדינת ישראל, ועצירת דחיקתם הגזענית, ושל הפלסטינים בגדה ובעזה, החיים תחת כיבוש צבאי, בתביעתם לסיום הכיבוש ולעצמאות".⁷ עבור חלק מארגוני השלום המעבר לקידום מדיניות של מאבק כנגד המערב או ההסדר הקפיטליסטי-

⁶ אלון ליאל, "בשאר יכול לשכוח מהגולן", הארץ, 5 במרץ 2012, www.haaretz.co.il/opinions/1.1656342
⁷ רוח ג'דידה / רוח חדשה 2011,

<http://arabjews.wordpress.com/2012/02/13/%D7%94%D7%9E%D7%A2%D7%91%D7%A8%D7%94-%D7%9E%D7%A6%D7%99%D7%99%D7%A0%D7%AA-%D7%A9%D7%A0%D7%94-%D7%9C%D7%94%D7%A4%D7%9C%D7%AA-%D7%9E%D7%95%D7%91%D7%90%D7%A8%D7%9B-%D7%A2%D7%9E%D7%99%D7%AA-%D7%9C%D7%91/>

גלובלי הוא רחוק שנות אור. הם אינם צריכים להשתנות אלא רק לאפשר מקום לקבוצות חדשות להיכנס ולהשפיע.

4. חשוב לאתר ארגוני חברה אזרחית וארגוני שלום במזרח התיכון (כולל בתורכיה) ולנסות ליצור פלטפורמות משותפות עימם וביחד עם ארגוני חברה אזרחית ממקומות אחרים בעולם שיאפשרו שיתופי פעולה חוצי גבולות וחוצי לאומים למען מטרות קונקרטיות כגון שחיתות שלטונית, פגיעה בזכויות נשים ועוד.

5. בצד שותפויות יותר "טבעיות" המבוססות על תפיסת עולם משותפת עם גורמים ליברלים לדוגמה, צריך להשקיע מאמץ להתקשר עם גורמים דתיים ובעיקר אסלאמיים. קשרים כאלה פחות מקובלים ולכן גם קשים לביצוע אך הם יכולים להיעשות על בסיס קונקרטי, כמו לדוגמה הסרת המגבלות על עזה. דוגמה טובה לכך הייתה מעורבותו של פעיל השלום ד"ר גרשון בסקין בשחרור החייל החטוף גלעד שליט בעקבות קשר שקיים עם בכירים בחמאס.

6. צמיחת מעמד הביניים במדינות ערב מספקת הזדמנויות לשיתופי פעולה עסקיים. זו קרקע בה קיימת שפה משותפת וקל למצוא אינטרסים חופפים. שיתוף פעולה עסקי צריך לשים לנגד עיניו פיתוח כלכלי של המזרח התיכון כאינטרס משותף. המוטיבציה הישראלית להשתלבות באזור יכולה לשמש מבער לעניין.

7. לבסוף, ארגוני השלום הישראליים צריכים לנצל את ההזדמנויות החדשות שנוצרו והפתיחות בצדן כדי לתקשר ולהעביר מסרים של שלום לתושבי האזור. מסרים כאלו צריכים להבליט את התמיכה הישראלית במאבק הערבי לשחרור וכבוד, את הדומה בינינו, את הרצון של ישראל להשתלב באזור מתוך עמדה מכבדת (ולא מעמדה מתנשאת ומשתלטת), את המאבקים המשותפים היהודים-ערביים שמתקיימים בישראל למען קידום צדק חברתי וכנגד הכיבוש, את הפן ההומניסטי של אזרחי ישראל ועוד. דוגמה לפעולה כזו היא קליפ תמיכה שהוציאו ישראלים לעם המצרי בעקבות המהפכה ⁸. We are with Egypt.

ההתפתחויות שזכו לכינוי "האביב הערבי" לא משנות את הנחות הבסיס של פעילות ארגוני השלום, או מספקות יסודות חדשים לפעולה. יחד עם זאת, הן פותחות צוהרים רבים לגיבוש וחיידוד מסרים מחד, או חידוש תפיסות ושותפויות מאידך. ובכל מקרה, הן מבשרות על בואו של סדר יום חדש שמוטב להתארגן לאורו, גם לארגוני השלום הישראליים.

⁸ בני חורין, 11 בפברואר 2011, www.youtube.com/watch?v=-6eW_V3ph94